

Inicijativa nastavnika Politike i gospodarstva te Sociologije u srednjim škola, u suradnji s Hrvatskim politološkim društvom, izdala je priopćenje o reformi strukovnog obrazovanja.

**Nastavnici/e *Politike i gospodarstva i Sociologije*:
Memorandum o budućnosti obrazovanja za demokraciju**

Ministarstvo znanosti i obrazovanja je 13. svibnja stavilo tekstove nacрта Odluke o donošenju kurikula općeobrazovnih predmeta u srednjim strukovnim školama na razinama 4.1 i 4.2 i Odluke o donošenju modula općeobrazovnih predmeta u srednjim strukovnim školama na razinama 4.1 i 4.2 u savjetovanje s javnošću.

Smatramo neprihvatljivim prijedlog odluke da se predmeti Politika i gospodarstvo i Sociologija izbrišu iz kurikula općeobrazovnih predmeta i delegiraju u module. Navedeni nastavni predmeti imaju važnu odgojnu i obrazovnu ulogu mladih osoba u Hrvatskoj i njihova funkcija se ne smije svesti na njihovu moguću tržišnu vrijednost. MZO je povećanjem satnice za općeobrazovne predmete ukazalo na nužnost prohodnosti u sustavu obrazovanja, ali je pokazalo i potpuno nerazumijevanje za nastavne ishode fokusirane na informiranost i participaciju mladih osoba u društvenom, političkom i ekonomskom životu Hrvatske. Tražimo vraćanje navedenih predmeta u kurikulum općeobrazovnih predmeta s pripadajućim modulima koji će biti namijenjeni potrebama svakog građanina RH i svakog strukovnog zanimanja. Spremni smo pružiti svaku logističku i stratešku potporu svim dionicima u ovom procesu.

U navedenom dokumentu su objavljene i smjernice za module Politika i gospodarstvo i Sociologija u struci¹ (modul: Uvod u sociologiju). Ovim putem se obraćamo se javnosti i MZO s komentarima i zahtjevom oko uvođenja sadržaja (znanja, vještina, kompetencija, stavova) ovih predmeta u strukovno obrazovanje.

Važnost strukovnog obrazovanja i nužnost promjene u sustavu strukovnog obrazovanja je jasna. Smatramo kako ne možemo doprinijeti raspravi u smjeru što će učiniti strukovno obrazovanje kvalitetnim na suvremenom tržištu rada. No, stava smo kako kozmetičke izmjene, koje su samo micanje opće obrazovnih sadržaja i zamjene istih s praksom nisu u skladu s vrijednostima obrazovanja niti zahtjev suvremenog tržišta rada. MZO se može obraniti činjenicom kako je sadržaj tu te da je sad na školama kako će iskoristiti priliku implementacije sadržaja u samoj nastavi. Da MZO uistinu ima ovaj stav, sveo bi nužnost strukovnog obrazovanja na samo jezične i matematičke kompetencije te praksu u struci, a sve ostalo bi bio izbor na razini škole. Svi učenici u strukovnom obrazovanju su izabrali svoju struku, ali ne mogu izabrati ne biti građani RH.

¹ Ovdje je potrebno naglasiti kako je modul Sociologije netransparentno mijenjan u procesu javnog savjetovanja. Mi i dalje stojimo iza svojih komentara.

Komentari koji slijede su opći i služe samo kao orijentacija za sve koji žele sudjelovati u javnoj raspravi. Kolege/ice nastavnici će dati svoje komentare u samoj javnoj raspravi.

Moduli Sociologije i Politike i gospodarstva su jezično² i metodički³ nedorađeni, terminološki nedosljedni i neujednačeni u razlikovanju pojmova i koncepata⁴; time i netočni uz poneke jezične pogreške. Ovo je prvi i važan komentar jer smatramo kako je brzina i nesmotrenost pridonijela ovakvom rezultatu. Moduli za ove predmete su trebali biti rezultat rasprave koja je dugotrajna i demokratska. Mi nemamo nikakve informacije o vremenskom razdoblju pisanja niti o broju autora samih prijedloga, ali nam je očigledno kako je odgovor u oba slučaja, premalo.

Potrebno je uz prošli komentar naglasiti kako u samoj dokumentaciji ne nalazimo definiciju modula, kako bi se modul provodio kroz nastavnu godinu niti tko će moći raditi na ostvarivanju ishoda jer ako moduli nisu više predmeti, vežu li ih isti zakoni ili pravilnici?

Ne želimo ulaziti u način na koji će Vlada RH odlučiti organizirati obrazovanje u RH, ali ako je odluka povećati broj određenih općeobrazovnih predmeta kako bi im se omogućila bolja ili barem jednaka pozicija na maturi, nejasno je kako odluka o brisanju ostalih predmeta poboljšava njihovu poziciju za upis na fakultete ili ih uopće može motivirati kad neki neće uopće imati više nastavu iz tih predmeta.

Ova odluka šteti i budućim studentima društveno-humanističkih studija. Ne smijemo miješati izostanak radnih mjesta s izostankom potrebe za određenim stručnjacima. Gašenje radnih mjesta, jednim od glavnih za neke studijske smjerove neće pomoći razvoju ekonomije u Hrvatskoj. Racionalizacija i učinkovitost ne smiju značiti samo oduzimanje radnih mjesta. Istraživanja pokazuju kako je i u trenutnoj situaciji politička i ekonomska pismenost učenika na niskoj razini. Nema nijednog dokaza koji govori kako će ova odluka dovesti do boljih rezultata tj. informiranih i aktivnih građana RH.

Moduli ne omogućuju kontinuitet i sistematičnost usvajanja znanja, vještina, stavova i kompetencija jer je njihova struktura nedosljedna, ali čak i da je, ostavljena je na arbitran i nejasni izbor zbog kojeg nemamo sigurnost kako i idealnom svijetu netko može anticipirati koje sadržaje i kako će unutar neke aktivnosti biti inkorporirani. Ishodi oba modula su u potpunosti preuzeti iz kurikul(um)a za međupredmetne teme koji su trenutno važeći za gimnazije. Nije jasno kako i zašto je tome tako. U modulima uopće nema ishoda iz samih kurikul(uma)a predmeta što

² Prva rečenica cilja (opisa) modula PiG-a počinje s razradom zahtjeva. Sadržajno rečenica ne odgovara zadanim vlastitim uputama.

³ Ciljevi modula u oba slučaja nisu u korelaciji s ishodima modula.

⁴ U modulu Sociologije pod ključnim riječima se spominje izraz “Životni ciklusi u sociologiji” ili u modulu PiG-a se u ciljevima koristi izraz “aktivno i odgovorno djelovanje u javnom životu... globalne zajednice” i u pojmovima izraz “demokratsko odlučivanje”. Nigdje se jasno ne razlikuje govori li se o opisnim izrazima, pojmovima, ili konceptima.

bi bilo za očekivati ako su preuzeti ishodi iz samih međupredmetnih tema. Ali ako i je slučaj da se iz nekog razloga nije htjelo, nije smjelo, autori/ce su zasigurno mogli osmisliti vlastite ishode za module koji bi bili bliži samim potrebama strukovnog obrazovanja. Želimo jasno upozoriti kako moduli nemaju ishode koje se stručno ili metodički mogu nedvosmisleno povezati sa Sociologijom ili Politikom i gospodarstvom.

Ciljevi i ishodi modula su neusklađeni i kontradiktorni. Od učenika se u ishodima traži konformizam oko društvenih normi i pravila dok se ujedno traži aktivno sudjelovanje u zaštiti ljudskih prava (aktivnost koja generalno traži sukobljavanje s društvenim vrijednostima), dok ujedno u ciljevima učenik treba “njegovati” domoljublje bez sadržajnog ishoda koji bi pratio ovako nejasno postavljen cilj.

Iako moduli opisuju nužnost aktivnog angažmana učenika u procesu učenja kroz istraživački rad ili rad u zajednici, tek 10 od sveukupno 46 ishoda nalažu neki vid aktivnost učenika. Prijedlog da se nastava orijentira na iskustveno učenje smatramo hvalevrijednim, ali jedino pod uvjetom da se učenicima može omogućiti usvajanje znanja o predmetu spoznaje. Znanje, vještine, stavovi i vrijednosti su integrativne aktivnosti i nedopustivo je birati pojedinosti kako bismo ubrzali proces obrazovanja. Fragmentacija u ovom polju dovodi opasnost da učenici postanu pseudo stručnjaci kroz arbitrarni odabir metoda i pristupa gdje nastavnik umjesto da vodi proces učenja manevrira između zadanih ishoda i nedostatka znanja učenika. Ovo dovodi u opasnost proces učenja, ali važnije, može dovesti učenike u situacije iskrivljene slike o tome kako funkcioniraju politički i ekonomski procesi. Iskustvo govori kako liječnici koji reagiraju na hitne slučajeve automobilskih nesreća iskustvom postaju bolji, dok vatrogasci s istim iskustvom ne postaju bolje liječnici.

Primjeri za ostvarivanje ishoda u oba modula kao i primjeri vođenja evidencije vrednovanja nisu usklađeni s već usvojenim oblicima formativnog i sumativnog vrednovanja. Sama obrazloženja u modulima, smatramo nisu uvela jasne inovacije u procese vrednovanja i načine ostvarivanja ishoda zbog kojih bismo smatrali nužnim odbaciti one koji su aktualni u pedagoškoj praksi.

Modul Povijesti uz jednako nejasno korištenje ishoda za cijeli modul, ima dobro razrađene ishode za modul “Aktivan građanin kroz povijest i danas” koji su verbatim ishodi za modul Politike i gospodarstva. Smatramo nužnim sadržaj različitih predmeta povezati oko nekoliko temeljnih kompetencija, ali smatramo nedopustivim i neprofesionalnim da se sadržaj koji je jedinstveno područje nastave Politike i gospodarstvo pojavljuje kao modul u nastavi Povijesti. Kao primjer želimo samo navesti jedan ishod iz modula Povijesti: “Usporediti trodiobu vlasti Europske unije i Republike Hrvatske”. Dijalog, interakcija, integracija su nužni, ali ne kroz isključivanje. Očekivanje je kako će iako različiti predmeti iz područja društvenih i humanističkih znanosti imati jedinstvene kvalifikacije; tj. ishode koji se onda komuniciraju i nadograđuju. Slučaj pred nama ima Sociologiju bez gotovo ijedne dodirne točke s Politikom i gospodarstvom i Povijesti koja ima nedvosmislene ishode Politike i gospodarstva uz dodavanje izraza “...kroz povijest”.

Ravnatelji imaju jako važan posao makar i kao medijator između različitih dionika u procesu obrazovanja (učenici, nastavnici, lokalna zajednica, roditelji, sindikati, MZO, EU institucije) i jasno nam je kako ovaj posao ravnatelji rade s puno truda i želje, ali organizirati na mikro razini cijeli obrazovni proces jedne škole smatramo neprihvatljivim teretom za ljude koji stručno nisu kompetentni niti educirani raditi taj posao. Strah nas je kako će se samovolja pokazati kao glavni izvor odabira smjera i cilj obrazovanja u školama. Škole nisu privatne institucije.

Oba predmeta su neizostavna za razvoj kritičkog mišljenja. Sociologija kroz sociološku imaginaciju, multiparadigmatske pristupe, istraživačke metode i Politika i gospodarstvo s analitičkim pristupom i vještinama iščitavanja podataka pružaju osnove za svaku smislenu obrazovnu politiku. Nužni su ciljevi i ishodi koji uzimaju u obzir temeljna znanja, vještine, stavove i kompetencije vezane za sam predmet Politike i gospodarstva, ali uz naglasak na zahtjeve struke ili puno bogatiji program za svaku struku. Potreban je sveobuhvatan kurikulum (um) kroz koji uz izbornost svi dionici provođenja modula Politike i gospodarstva ili Sociologije mogu prilagoditi potrebama struke; što smatramo da trenutni prijedlog nema ili povećati broj modula na broj potencijalnih zanimanja koja onda unaprijed definiraju temeljne zahtjeve struke i opće obrazovne ciljeve i ishode.

Izbornost smatramo temeljnom pretpostavkom kvalitetnog obrazovanja. Učenik koji može samostalno odabrati ove predmete promišljajući svoje moguće izbore i posljedice tih izbora je cilj kojem stremimo kao obrazovni radnici. Na ovom putu su ipak dva problema. Nema uputa o tome što ako samo jedan učenik odabere modul, što ako modul uopće ne bude ponuđen na adekvatan način, što ako učenik jer nije imao do sada mogućnost suočiti se s izborom i posljedicama istog ne može zrelo odlučiti o svojim interesima. Dokument zloupotrebljava riječ izbornost kako bi sakrio izraz irelevantnosti.

Pozivamo MZO na opoziv ovako napisanih modula koji ne osiguravaju kvalitetno odvijanje nastavnog procesa, usvajanje ishoda informiranih i angažiranih građana te tražimo jasan stav Vlade oko toga kako je informiran i aktivan građanin preduvjet razvoja demokracije u Hrvatskoj a ne obvezan, izborni ili fakultativan. Uvjereni smo kako postoji veliki broj nastavnika/ca iz struke koji su dovoljno stručni ponuditi dijapazon ciljeva i ishoda za kvalitetnu realizaciju cilja da imamo informirane i aktivne građane.